

2. Самчук У. На білому коні: спогади. Львів: Червона калина, 1999. 288 с.
3. Самчук У. На коні вороному: спогади. Львів: Червона калина, 2000. 279 с.

Гудз Марія,
асистент кафедри української та зарубіжної
літератур і методик їх навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЖИТТЄВОГО І ТВОРЧОГО ШЛЯХУ УЛАСА САМЧУКА

Сучасне суспільство передбачає формування всебічно розвиненої особистості, готової до побутування у ньому. Цьому сприяє Нова українська школа, для якої пріоритетним є компетентнісне навчання, зорієнтоване на індивідуальні здібності, потреби, можливості, таланти учнів. Особлива увага зосереджена на соціокультурній компетентності як на одній із ключових в умовах шкільної освіти, зокрема і мовно-літературної, що на думку Г. Корицької, «сприяє патріотичному вихованню підрастаючого покоління» [4, с. 157].

Формування соціокультурної компетентності учнів закладу загальної середньої освіти є предметом досліджень багатьох науковців (О. Базилевська, Н. Басай, Л. Гапоненко, Л. Гонтова, А. Коваленко, Л. Курінна, С. Ніколаєва, С. Печенізька, І. Хом'як, О. Федорова А. Ярмолук та інші), та у контексті мовно-літературної галузі її розглядають Д. Баліцька, Н. Голуб, Л. Зязюн, О. Кучерук, М. Ніщенко, К. Пономарьова, О. Савченко та інші.

Термін «соціокультурна компетентність» тлумачать по-різному. В. Вітюк стверджує, що «це – сукупність знань, умінь, навичок і здібностей особистості, які дають змогу спілкуватися українською мовою в різних ситуаціях відповідно до норм мовлення й поведінки, а також традицій культури» [2]. Суголосними є

погляди Т. Бондар, який стверджує, що соціокультурну компетентність варто розуміти як «набуття знань про державу Україну, формування здатності використовувати в мовленнєвій практиці знання української національної культури, звичаїв, традицій, свят» [2]. При аналізі наукових джерел до теми ми звернули увагу на те, що дослідники тлумачать поняття «соціокультурна компетентність» у різних контекстах, але загалом усі його розуміють як наявність практичних умінь, здібностей, можливостей раціонально комунікувати із представниками різних народів, об'єктивно сприймати особливості тої чи іншої культури.

Щодо ефективних шляхів організації навчання на уроках мовно-літературної галузі з метою формування соціокультурної компетентності цікавими вважаємо напрацювання О. Савченко. Ми погоджуємось із вченою у тому, що для цього процесу доречним буде використання матеріалів, текстів з народознавчим змістом, про історичне минуле України, інформації про визначних діячів українського народу у минулому і сьогодні; залучати і готувати дітей до проведення народних та релігійних свят, обрядів, ознайомлювати з історією їх виникнення; використовувати тексти на морально-етичну тематику для побудови переказів, репродукції картин для написання тексту за картиною тощо [6]. Так, орієнтуючись на вищесказане пропонуємо розглядати на уроках української літератури, як засіб формування соціокультурної компетентності, життєвий і творчий шлях українського письменника, публіциста, журналіста, редактора Уласа Самчука. Оскільки діючі навчальні програми не передбачають опрацювання інформації про цю постать, то пропонуємо ознайомитись з нею на уроках позакласного читання й уроках літератури рідного краю.

Життєвий і творчий шлях Уласа Самчука дуже важливий для розуміння культури українців кількох поколінь. Його напрацювання відзначаються різною тематикою та жанрами, що дає можливість обирати матеріали орієнтуючись на вікові особливості учнів. У контексті формування соціокультурної компетентності учнів звертаємо увагу на мемуарно-автобіографічну прозу,

зокрема, на книги спогадів «На білому коні», «На коні вороному», «П'ять по дванадцятій» тощо. Бо за словами самого автора «це – документ доби».

«На білому коні» – книга споминів, що «охоплює великий пласт українського культурного буття, може слугувати інструментарієм і документальним матеріалом для літературознавчих досліджень, для переосмислення української мистецької спадщини. Вона допомагає дошукуватися невідомого, вибудовуючи свій нестандартний кут зору» [7]. Очевидно, що такий інформаційний матеріал стане у нагоді для вчителя-словесника при підготовці до уроків рідного краю чи позакласного читання.

Отже, одним із найактуальніших завдань сучасних уроків української мови і літератури є формування соціальної компетентності учнівської молоді. Ефективним шляхом до цього вважаємо вивчення та опрацювання текстів із народознавчою тематикою, біографічних довідок про відомих діячів культури, зокрема Уласа Самчука, що сприятиме розвитку почуттів солідарності та відданості, об'єктивізму й соціалізації учнів, відчуття приналежності до певної культури.

Список використаних джерел

1. Александрова В. Шляхи формування соціокультурної компетентності учнів 8-9 класів у позакласній роботі з української мови. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2017. № 4. С. 96-105.
2. Бондар Т. Генеза поняття «соціокультурна компетентність». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 71. Т. 1. С. 24-30.
3. Гажа Т. Українська літературна мемуаристика XX століття: підсумки становлення типів: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. філол. Наук: спец. 10.01.01. Харків: Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2006. 19 с.
4. Корицька Г. Соціокультурна компетенція школярів: до проблеми використання засобів її реалізації на уроках української мови. *Педагогічний дискурс*. 2012. № 13. С. 157-160.

5. Пустохіна В., Кучерук О., Голуб Н., Горошкіна О. та ін. Формування культурологічної компетентності старшокласників у процесі навчання української літератури: риторичний підхід. *Педагогічна риторика: історія, теорія, практика*: монографія / за ред. О. Кучерук. Київ: КНТ, 2016. С. 196-207.
6. Савченко О. Мета і результат уроку в контексті компетентнісного підходу. *Початкова школа*. 2015. № 3. С. 10-15.
7. Царик Л. Творча біографія Уласа Самчука як чинник формування життєвого досвіду і соціокультурного становлення студентів та школярів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Літературознавство. Вип. 52: до 115-річчя від дня народження Уласа Самчука*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 156-168.

Голинська Марія,
студентка групи СОУМА-42,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка.
Науковий керівник –
Скуратко Тетяна Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ УЛАСА САМЧУКА НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ

Сьогодні, у час воєнного буття, важливо дбати про ціннісні орієнтири дітей та молоді, формувати у них дієву любов до своєї Батьківщини, мови, культури, бо саме «патріотизм українців покликаний захистити національні інтереси своєї держави, відновити її територіальну цілісність, дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні